

-
- write the words in a notebook (with their translations or definitions)
 - write the words and definitions on small cards (advice on how to do this)
 - say the words many times (if you have an electronic dictionary you can hear how the word is pronounced)
 - put the words into different groups (you could use a graphic organiser)
 - write them in a file for use with a computer program (such as Quizlet or the one on this site)
 - make associations (in pictures or with other words)
 - ask someone to test you
 - use the words in your own speaking or writing.

Панов С.Ф., Василичина Н.М., Таштан Ю.М.

ОВОЛОДІННЯ ЛЕКСИКОЮ ПРОТЯГОМ ВСЬОГО ЧАСУ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття розкриває проблему оволодіння лексиною протягом вивчення англійської мови. Представлено групи слів, які варто запам'ятовувати студентам, перераховані етапи процесу їх вивчення. Надана група вправ, які вдосконалюють словникові навички (групування, ранжування, питання та відповідь, погодження або заперечення, доповнення речення особистою інформацією).

Ключові слова: словник, навички, вправи, студенти, спілкування.

Панов С.Ф., Василичина Н.М., Таштан Ю.М.

ОВЛАДЕНИЕ ЛЕКСИКОЙ НА ПРОТЯЖЕНИИ ВСЕГО ВРЕМЕНИ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Статья раскрывает проблему овладения лексикой на протяжении изучения английского языка. Представлены группы слов, которые следует запоминать студентам, перечислены этапы процесса их изучения. Приведена группа упражнений, которые совершенствуют словарные навыки (группировка, ранжирование, вопрос и ответ, согласование или отрицание, дополнение предложений личной информацией).

Ключевые слова: словарь, навыки, упражнения, студенты, общение.

УДК 159.9.0781'23

Тирон О.М.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ СУЧАСНОГО МОРЯКА В МІЖНАРОДНИХ ЕКІПАЖАХ

Одним з чинників формування успішної іншомовної компетентності майбутніх моряків є формування навичок крос-культурної комунікації. В статті показані особливості українського менталітету, висвітлено бажані та небажані теми для спілкування в крос-культурному середовищі. Розглянуто менталітет моряків з країн, що мають з нами багато культурних розбіжностей, які можуть стати на заваді успішному спілкуванню студентів-українців під час плавальної практики в міжнародних екіпажах, а також менталітет представників країн, мова яких стала мовою міжнародного спілкування моряків.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, мовленнєвий етикет, міжнародні морські екіпажі, усвідомлення культурних розбіжностей, особливості менталітету.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: теорія міжкультурних комунікацій, розроблена Е.Холлом про широко- та вузькоконтекстні культури, теорія культурних вимірів Г.Хофштеде, теорія культурної грамотності Е.Хірша.

Перебіг міжкультурної комунікації визначається емпатією, коли спілкування є зрозумілим та легким, не спричиняє психологічної напруги і не потребує зусиль, характеризується взаєморозумінням та повагою співрозмовників. У спілкуванні емпатія виявляється в намаганні зрозуміти не прихований сенс того, що вимовлене, а психологічний стан іншої людини. Щоб забезпечити ефективну комунікацію, не завжди можна вдало дібрати відповідні слова, тон, стиль тощо.

Розрізняють такі види емпатії:

- когнітивна емпатія – здатність співвідносити своє і чуже;
- експресивна емпатія – здатність перейматися емоціями та намірами інших;
- соціальна емпатія – усвідомлення відмінностей в нормах соціальної поведінки.

Людина має сформований образ власного «Я», відповідно до якого намагається міркувати про внутрішній стан і почуття інших людей. Відбувається приписування власного стану партнерові по спілкуванню.

Основні умови емпатії: уважно слухати, бути щиро зацікавленим, вміти розуміти погляди [1]. Необхідно усвідомлювати відмінності у ставленні до цінностей та існування універсальних цінностей.

Однією з новітніх антропологічних моделей типів мислення є модель сучасних американських антропологів М.Маерса та Ш.Лінгенфельтера, які виділяють шість бінарних протиставлень контрастних рис, притаманних представникам певної культури, а саме:

- типи організації уявлень про час;
- типи мислення;
- типи орієнтації щодо кризових явищ;
- типи орієнтації в діяльності;
- типи ставлення до статусу, престижу;
- типи ставлення до вияву вразливості.

Ці підходи дозволяють зрозуміти чинники, які впливають на формування навичок успішного міжкультурного спілкування .

Актуальність теми. Міжнародними є дві третини екіпажів світового торгового флоту. Тому власники судових компаній наполягають, щоб навчальні заклади, де готують спеціалістів для морського флоту, більше уваги приділяли вмінню ефективно взаємодіяти з людьми різних національностей.

Міжкультурна компетенція, тобто здатність успішно спілкуватися з представниками інших культур, включає:

- усвідомлення власної культури;
- позитивне ставлення до культурних розбіжностей;
- знання практичних проявів особливостей іншої культури;
- розвиток крос-культурних навичок.

Потрапивши на судно з міжнародним екіпажем, студенти отримують «культурний шок», який проходить через фази:

- ейфорія – позитивний психічний стан;
- шок – негативне відчуття;
- адаптація до ситуації;
- баланс ситуації.

Щоб вберегтись від «культурного шоку», студенти мають розвивати культурну сенситивність. Культурна сенситивність – знання та повага до норм інших культур. Прийняття поведінки іншої людини та розуміння причин такої поведінки дозволяють

правильно реагувати. Культура має видиму частину та приховану. Тож поведінка має бути логічною та зрозумілою для інших.

Культура впливає на сприйняття ситуації. Коли ви споглядаєте ситуацію крізь призму вашої культури, багато чого може здатися вам дивним, але воно цілком прийнятне в іншій культурі.

Визначення суб'єкта дослідження. Розглянемо статистичні данні про національний склад міжнародних екіпажів (Табл.1). Процентний склад різниться в залежності від типу судна, від посад на судні тощо, але в рейтингу в перших рядках завжди опиняються моряки з Китаю, Філіппін, Туреччини, Індії, України, Росії, Індонезії.

Таблиця 1.

**Склад міжнародних екіпажів, що працюють на судах,
які перевозять генеральні вантажі**

Рейтинг	Країна	Кількість моряків (%)
1	Філіппіни	23.9%
2	Росія	9.3%
3	Україна	8.0%
4	Китай	4.9%
5	Індія	4.8%
6	Туреччина	4.5%
7	Індія	4.1%
8	Польща	4.0%
9	М'янма	3.2%
10	Германія	2.2%
	Всі інші (разом)	31%
Всього		100%

Взято з матеріалів дослідницького центру при університеті м.Кадіф, Великобританія [4].

Українські мореплавці за кордоном і справді одні найбільш затребуваних. Вони та росіяни конкурують хіба що з філіппінцями. Тих наймають, бо вони отримують чи не найменшу як на цей ринок плату, старанні в роботі. Але вони не будуть працювати понад встановлений час, якщо їм за це не заплатять додатково. Зате там, де філіппінці будуть викликати берегову ремонтну бригаду, українські механіки виконають ремонт самі. Українці здатні освоювати складні процеси, вправні в командній роботі. Також їх цінують за самостійність та здатність приймати нестандартні рішення.

Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету українського моряка.

Вивчаючи український менталітет, дослідники відзначають перевагу жіночого елемента в українській національній психології, жіноче начало в українському національному характері. З цим пов'язаний прояв почуттів та емоцій, що, зокрема, відбилось у фольклорній лексиці. Витримана вдача, елегантність, ніжність та схильність до рефлексії – ці риси сприяли збереженню родинних і родових груп, приятелюванню і побратимству, а відтак створили міцну родинно-побутову традицію. Мовленнєвий етикет українців свідчать про їхню побожність, шанобу до батьків, жінки, демократизм, емоційність, естетизм, делікатність тощо[2].

Вподобання в їжі. Українці споживають курку, свинину, яловичину, рибу та гриби. Вони їдять багато картоплі, зернові, свіжі та мариновані овочі, різні види хліба. Популярні традиційні страви: вареники з грибами, картоплею, капустою, сиром або вишнями, борщ, голубці з рисом, морквою та м'ясом. Українці п'ють компоти, соки, молоко, кефір, мінеральну воду, чай і каву, пиво, вино та горілку.

Популярні теми для спілкування з українцями. Найбільш популярна тема – спорт. Улюблений вид спорту – футбол. Найбільш відомі команди – «Динамо» (Київ) та «Шахтар» (Донецьк). Збірна України з футболу досить відома в світі, тож є цікавою темою для українських моряків. Також в Україні популярний бокс. Боксери Віталій та Володимир Клички – знані в світі, титуловані чемпіони в суперважкій категорії. Інші популярні теми: сім'я, розваги, хобі, література, музика, кар'єра, плани на майбутнє. Небажані теми, яких не слід торкатись, щоб уникнути суперечок: політика, рівень життя.

Невербальна комунікація. Українці-чоловіки вітаючись тиснуть руку. Українці дивляться прямо в очі, коли говорять. Говорять прямо, без натяків. Є прикмети, пов'язані з добробутом: не свистіть у приміщенні – грошей не буде, не залишайте порожню пляшку на столі, сядьте між двома людьми з однаковими іменами – це принесе вам удачу. Є деякі жести, що вважаються образливими.

Спілкування українців. Українська культура не є індивідуалістичною. Ми говоримо: «Разом і батька добре бити». Батьки зазвичай вчать своїх дітей: «Будь як всі. Не вилазь!». В світі українці відомі як люди, що не люблять втручатися в конфлікти інших: «Моя хата з краю». Висловлюють свої почуття легко (прямі). Більшість із них двомовні (українська та російська мови). Українці виховані, поведуться так, щоб не привертати до себе увагу. В громадських місцях вони зазвичай говорять тихо. Це дуже типово для українців – не виділятися.

Високий процент у складі міжнародних екіпажів мають моряки з Росії. Росіяни для студентів з України – братній народ, з ними немає ніяких перешкод у спілкуванні.

Сучасний етап розвитку зовнішньої політики України, а саме прагнення до Євроінтеграції, веде до того, що молодь вже зараз відчуває себе частиною Європи, тому з моряками країн Євросоюзу порозуміння встановлюється легко.

Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету філіппінського моряка.

Філіппіни – країна, незвична для сприйняття українськими студентами.

Харчування. Щоденна їжа філіппінців складається в основному з рису та м'яса або риби, овочів і десертів та/або фруктів. Обіди та вечері зазвичай включають щонайменше два блюда з овочами. Як правило, сніданок найбільш вагомий, а між прийомами їжі – перекуси.

Зустрічі. Під час громадських заходів треба мати на увазі загальне правило – чим важливіший гість, тим пізніше він приходить на зустріч. Запізнення можливі від 15 хвилин до двох годин.

Спілкування. «Світська бесіда» є важливою частиною встановлення контактів з філіппінцями. Як тільки вас сприйняли в якості співрозмовника, філіппінці продовжать спілкування з ентузіазмом. Будьте готові до запитань дуже особистого характеру щодо вашого сімейного стану, доходів, релігії. Якщо ви не хочете відповідати, обходьте ці запитання, наскільки це можливо люб'язно. Не проявляйте роздратування чи обурення стосовно того, хто питає, бо для філіппінця це означатиме, що ви «втратили обличчя». Майте на увазі: коли філіппінці запитують, скільки ви за щось заплатили, це, як правило, з побоювання, що ви, можливо, були обдурені. Рекомендується відводити погляд кілька разів під час розмови. Коли ви дивитесь на філіппінця надто пильно, це інтерпретується як «витріщатися», а не ознака уважності. Замість того, щоб представити власні ідеї, філіппінці часто воліють реагувати на зауваження інших. Зробіть зусилля, щоб не бути занадто прямим при спілкуванні з філіппінцями. Ви побачите, що вони більш сприйнятливі до непрямих підходів. Рекомендовані теми для розмови: філіппінська культура та звичаї, сім'я, свята, спорт, особливо баскетбол. Теми, яких слід уникати: політика, корупція, іноземна допомога, релігія, критика філіппінців.

Суспільна поведінка. Підтримка теплих стосунків має важливе значення в цій культурі. Коментарі мають бути тільки позитивними. Будь-який негатив може призвести до «втрати обличчя», що неприпустимо. Хоч є багато соціальної нерівності, існує переконання, що кожна людина повинна ставитися до іншої з повагою. Багата людина повинна

поводитись з підвищеною скромністю і милосердям, особливо у відносинах з бідними. При зустрічі та прощанні філіппінці (чоловіки) тиснуть руку. Жінка при бажанні перша подає руку. Філіппінці часто вітають один одного, роблячи зоровий контакт та піднімаючи і опускаючи брови. Коли хтось піднімає брови, дивлячись на вас, це часто вказує, що вас зрозуміли. Підвищення голосу людини є неприйнятним у філіппінській культурі. Важливо підтримувати низький, контрольований тон голосу.

Спілкуючись з філіппінцем, треба мати на увазі, що він може сказати «так» якщо:

1. Він не знає відповіді.
2. Він хоче справити враження.
3. Він роздратований.
4. Він хоче закінчити розмову
5. Він лише наполовину розуміє інструкції або про що йде мова.
6. Він не впевнений у собі.
7. Він думає, що він знає краще, ніж той, хто говорить до нього.
8. Філіппінець бажає сподобатися, незважаючи на негативну відповідь.

Філіппінці відмовляються ставити питання, тому що вони відчують, що це «ганебно». Філіппінський моряк швидше зробить вигляд, що розуміє інструкції, надасть перевагу ризику зробити помилку, ніж поставити питання.

Відаючи наказ філіппінському моряку, попросіть його повторити наказ, щоб впевнитись, що вас зрозуміли. З іншого боку, коли начальник ставить філіппінцеві такі особисті питання «як справи?», «як сім'я?», що просто є формулами ефективного спілкування, філіппінські моряки вважають це проявом особистої зацікавленості. При корекції поведінки філіппінського моряка не слід робити зауваження відразу, а поговорити спочатку про щось приємне, бути дипломатичним, наскільки це можливо. Західні культури сприймають такі риси, як впевненість у собі, гордість, твердість, відвертість і вільність як ознаки переваг для людини. Для філіппінців, однак, гідність, ввічливість, смиренність, скромність і пасивність є більш цінними рисами в людині.

Невербальна комунікація. Не думайте, що посмішка філіппінця є показником веселощів або заохочення. Часто за посмішкою ховається ніяковість, нервовість, збентеження. Саме тому ви будете іноді спостерігати, як філіппінець посміхається або недоречно сміється під час напруженої ситуації. Не можна дивитись на філіппінців занадто пильно, вони можуть інтерпретувати погляд як ворожий жест. Коли треба пройти між двома людьми, опустіть голову, руки складіть перед грудьми. Цей жест означає повагу. Показувати середнім пальцем на людину або річ вважається найнепрстойнішим жестом на Філіппінах. Філіппінці не вказують пальцями. Замість цього вони показують поглядом або порухом губ. Підкликати когось рухом пальців долонею вгору – образливий жест. Ви можете спостерігати шипіння людей в ідальні – це загальноприйнятний спосіб покликати обслуговуючий персонал. Великий палець не використовується для підрахунку чисел. Не кладіть руки на стегна при розмові. Цей жест може бути неправильно витлумачений як виклик іншій людині.

Західні культури шукають значення в тому, що сказано, філіппінці – в тому, що не сказано. Треба мати на увазі, що філіппінські моряки, як правило, хочуть зберегти міжособистісні відносини приємними та доброзичливими будь-яким способом,

тобто канали зв'язку залишаються відкритими. Західні культури ставить акцент на чесність і відвертість, вважають, що спілкування має бути прямим для того, щоб бути ефективним. Для філіппінця прямота і відвертість є грубими і жорстокими. Також у філіппінській культурі цікавість до особистого життя людини веде до вступу в будь-які відносин [3].

Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету американського та британського моряка.

Англійська мова – мова спілкування між моряками в міжнародному екіпажі. Тому зрозумілий інтерес студентів до особливостей кросс-культурної комунікації з моряками з Великобританії та Сполучених штатів Америки. Саме вони носії мови, яку так наполегливо опановують студенти навчальних закладів морського спрямування.

США належить до індивідуалістських культур, де перевагу надають змаганням і конкуренції, а не кооперації та співпраці. Тут цінують право на особистий погляд, приватну власність. Людей, які пасують перед труднощами чи відмовляються випробувати межі своїх можливостей в цьому суспільстві, зневажають.

Американці виявляють беззаперечний патріотизм. Ретельно продумують свій бюджет та не роблять випадкових покупок. В спілкуванні веселі, життєрадісні, люблять жарти. В кожного американця є з собою фотографія сім'ї. Сім'я – найвища цінність для американця.

Небажані теми для спілкування. Ніколи не жалійтеся на життєві труднощі. Не цікавтесь доходами, походженням доходів та вартістю речей. Питання «як справи?» передбачає відповідь «все гаразд». Бажані теми: життя в Америці, інтерес до всього американського, веселі історії, сім'я, хобі, спорт. Вживайте прислів'я, американці люблять їх вживати та цінують, коли їх вживає співрозмовник. Неприпустиме слово «нігер» або «негр», воно вважається образливим; вживайте слово «афро-американець».

Британці у спілкуванні дипломатичні. Щодо американців, британці вважають, що вони стоять надто близько до співрозмовника, говорять дуже голосно та не дивляться в очі. Британці висловлюють думки не прямо, негативну інформацію подають через призму позитивності. Манера вихвалитися вважається зарозумілістю. Система виховання в Британії консервативна, молоді люди виховуються в строгості, вони законслухняні та ввічливі. Улюблений вид спорту – футбол. Традиційна їжа – відварна картопля, морква та зелений горошок, курині грудки та риба. Їжа негостра, дієтична. Сніданок – тост з повидлом, кава, відварні яйця, сухі сніданки з йогуртом. О п'ятій годині – традиційний англійський чай з бутербродом. Бажані теми для спілкування: погода в Британії, транспорт та дорожній рух (у Британії рух лівосторонній), футбол (улюблені команди – «Челсі» та «Манчестер Юнайтед»), монархія, сім'я, хобі, традиційний англійський будинок з газоном. Не будьте з ними категоричними в твердженнях, вживайте умовні речення; не говоріть «я хочу», це звучить неввічливо для англійця, а говоріть: «я б хотів». Звертаючись, вживайте фразу «вибачте». Не ставте особистих питань.

Висновки. Для успішного міжкультурного спілкування необхідно усвідомлення особливостей свого національного менталітету та особливостей менталітету співрозмовника.

Вміння ефективно взаємодіяти з людьми різних національностей є необхідним для студентів морських спеціальностей.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Куранова С.І.* Основи психолінгвістики: навч. посіб./С.І.Куранова.– К.:БЦ «Академія», Київ,2012. –208с. –(Серія «Альма-матер»).
2. *Бацевич Ф.С.* Основи комунікативної лінгвістики:підручник/Ф.С.Бацевич. – 2-ге вид.,доп. –К.:ВЦ «Академія»,2009. –376с. – (Серія «Альма-матер»).
3. *Herma van Dokkum.* Cultural Awareness on board:teacher manual/STS-Group,Rotterdam,2005. –pp.126./Derived from [www:http://www.stc-r.nl](http://www.stc-r.nl).

-
-
4. Ellis N., Sampson H. The Global Labour Market for Seafarers.
 5. Working Aboard Merchant Cargo Ships. Seafarers International Research Centre (SIRC) – Cardiff University, Cardiff, 2003. –81p.

Тирон О.М.

МЕЖКУЛЬТУРНАЯ КОММУНИКАЦИЯ СОВРЕМЕННОГО МОРЯКА В МЕЖДУНАРОДНОМ ЭКИПАЖЕ

Одним из факторов формирования успешной иноязычной компетентности будущих моряков является формирование навыков кросс-культурной коммуникации. В статье показаны особенности украинского менталитета, выделены желательные и нежелательные темы для общения в кросс-культурной среде. Рассмотрен менталитет моряков из стран, имеющих с нами много культурных различий, которые могут помешать успешному общению студентов-украинцев во время плавательной практики в международных экипажах, а также менталитет представителей стран, язык которых стал языком международного общения моряков.

Ключевые слова : *межкультурная коммуникация, речевой этикет, международные морские экипажи, осознание культурных различий, особенности менталитета.*

Tyron O.

INTERCULTURAL COMMUNICATION OF A MODERN SEAFARER IN AN INTERNATIONAL CREW

One of the factors affects the success of foreign language competence of seafarers is the developing of cross-cultural communication. The article shows the features of Ukrainian mentality and advises desired or preferred topics for discussion. The article depicts the mentality of seafarers from countries that have a lot of cultural differences and may impede successful communication of Ukrainian students during seaboard training in the international crews. We examined the mentality of the representatives of the countries whose language became the international language of seafarers.

Key words: *intercultural communication, ethic norms of communication, international crews at sea, cross-cultural awareness, national mentality.*